בלק

א. על הפסוק[1] "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" פרש"י: "מה טובו אהליך — על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה. משכנותיך[2] — חניותיך כתרגומו. ד"א מה טובו אהליך, מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם. משכנותיך — אף כשהן חריבין לפי שהן משכון עליכם וחרבנן כפרה על הנפשות שנאמר[3] כלה ה' את חמתו, ובמה כלה ויצת אש בציון".

וצריך להבין:

א) בפירושו ש"משכנותיך" היינו "חניותיך" — למה לא פירש "משכנותיך" — כפשוטו — ל' רבים של "משכן"[4]? ובפרט שלא מצינו בקרא ל' יחיד דחניות — "משכן" כ"א "חנות(נו)"[5]?

ב) מלשון הכתוב מוכח ש"מה טובו" נמשך גם[6] ל"משכנותיך ישראל", וכ"א אילו נאמר "מה טובו משכנותיך ישראל" — ולכאורה מהו ה"טוב" המיוחד בחניות בנ"י[7]?

ג) ידוע הכלל בפרש"י עה"ת, כמה דובר כמה פעמים, שכאשר מביא ב' (או יותר) פירושים בענין אחד ה"ז מפני שבכל אחד מהפירושים יש קושיא (שאינה בהשני) — ומה הן הקושיות בנדו"ד?

ד) בפי' השני מעתיק עוה"פ את התיבות "מה טובו אהליך"[8], ואינו אומר — כדרכו בכ"מ[9] — בקיצור: "ד"א מה טובו אהל שילה וכו'"?

ה) מונה שילה ובית עולמים ואינו מזכיר אוהל מועד[10] — שהי' אתם בעת שברכם!

ו) ה"טוב" שבאהל שילה ובית

---

1) פרשתנו כד, ה.

2) בדפוס ראשון חסר מכאן עד "משכנותיך — אף כשהן חריבין וכו'" — השמטת הדפוס (ע"י תיבות הדומות).

3) איכה ד, יא.

4) ואין זה כפל ענין ד"אוהליך" (ראה פרש"י בברכות יעקב, בשירת הים ובכו"כ פסוקים בפרשתנו וכו' — שאפילו בשירה וכיו"ב מפרש הכפל לשון — לענין אחר) — כי כשמונים פרטים בשיכון ודירה — אינו דומה אוהל למשכן (ולבית), וכמש"נ (ש"ב ז, ו'ז): ואהי' מתהלך באוהל ובמשכן (..בית ארזים).
אף שבכללות גם אוהל (מועד) ובית (עולמים) נקרא משכן (גם ע"ד הפשט — ראה פרש"י שמות כה, ט. לח, כא) — שהרי בכולם הוא "ושכנתי".

5) בהעלותך י, לא.

6) אף שאינו בדומה ממש (ראה לקמן סעיף ג).

7) ומ"ש במשכיל לדוד שלפרש"י "אהליך" קאי על האהלים שבמדבר, ו"משכנותיך" על היותם בא"י — כ"ז לא נרמז אפילו בפרש"י! ואדרבא הלשון "חניך" יתכן על חניות במדבר, כמפורש "ויסעו גו' ויחנו". ובפרט שמפורש ברש"י "חניותיך" בלשון רבים, וזה אאפ"ל על היותם בא"י. ודוחק לומר שכוונתו חניות — רבות במקום (כו"כ ישובים), אף שהיא אחת בזמן (כיבוש א"י).

8) כ"ה ברוב הדפוסים. אבל בדפוס שני: ד"א מה טובו, מה טובו אהל שילה וכו'. וברש"י כת"י אין תיבות אלו כלל. וראה לקמן הערה 28.

9) ראה בפסוק שלפניו: ומדרשו כשהי' גגלה כו' — ולא: ומדרשו נופל וגלוי עינים כשהי' גגלה כו'. ועד"ז בכ"מ.

10) וד"ל כבמדב"ר פי"ב, יד.

עולמים, מפרש רש"י "שמקריבין בהן קרבנות", ולכאורה הול"ל ה"טוב" ה־עיקרי (ע"פ פשוטו של מקרא עכ"פ [11]) כפי שמפורש בקרא [12]: "ועשו לי מק־דש (בשביל) ושכנתי בתוכם", היינו שהם מקומות להשראת השכינה?

ז) מה נוגע להבנת פירוש הכתוב ("אהליך") שהקרבנות הם "לכפר עלי־כם", ושחורבנו (של "משכנותיך") הוא "כפרה על הנפשות"? ולאידך, אם להבנת הענין ד"משכן", שמרומז בזה חורבנו, נחוץ לדעת שהחורבן "כפרה על הנפשות", מדוע לא נזכר ענין זה בפרש"י בר"פ פקודי, שגם שם פרש"י: "המשכן משכן — שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל"?

ח) מהו הענין דכפרה על.. הנפשות — לי' שאינו רגיל כלל?! —

ט) כיון שעכצ"ל שיש דיוק בזה — מהי הרא' מהפסוק "כלה ה' את חמתו" ש"חורבנן כפרה על הנפשות"?

---

11) וגם ע"פ דרך ההלכה הרי אף שכתב הרמב"ם (בספהמ"צ מצוה כ. וכ"ה ביד החזקה ריש הל' ביהב"ח. ובספהמ"צ שורש יב): "שציונו לבנות בית הבחירה לעבודה בו יה' ההקרבה כו'" (דלא כברמב"ן ר"פ תרומה. וראה גם רמב"ן פ' עקב י, ה) — הרי כבר נתבאר (בלקו"ש ח"ד ע' 1346) שכיון שמקרא מלא הוא בנוגע לכוונת מ"ע זו ד"ועשו לי מקדש" — שהיא "ושכנתי בתוכם", הרי אאפ"ל שהרמב"ם חולק בזה על הרמב"ן, אלא שהרמב"ם מדבר בענין המצות שנצטוו בנ"י לעשות בביה"ב (עבודת האדם), והרמב"ן מדבר בענין וחפץ אשר במשכן עצמו, שהוא "ושכנתי", השראת השכינה שהיתה בו (מלמעלה).

12) תרומה כה, ח.

ב. הביאור בכ"ז:

בההקדמה ל"מה טובו גו'": "וישא [13] בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו" פרש"י: "שכן לשבטיו — ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין, ראה שאין פתחיהן מכוונין זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו".

ההכרח לפרש כן: פשטות לשון הכתוב "וירא את ישראל שוכן לשב־טיו" משמע שראה חידוש, הנהגה מיוחדת וטובה ביותר, שהרי ראי' זו גרמה [14] ל"ותהי עליו רוח אלקים"

---

13) פרשתנו כד, ב.

14) וטעמו דרש"י לפרש כן — ולא כפשוטו (כבתרגום וכו"כ מפרשים) שנחה עליו רוח נבואה, כי מהי השייכות והביאור ש"וירא את ישראל שוכן לשבטיו" תגרום להשראת השכינה עליו. וגם: כבר פרש"י (כג, ד) שגילוי הנבואה אל בלעם היתה באופן של "ויקר — לשון עראי, לי' גנאי, ל' טומאת קרי כלומר בקושי ובבזיון וכו'", וכאן הרי כתוב בל' כבוד, מזה מוכח שאי"ז כוונת הכתוב.

[אבל מ"ש הרא"ם שההכרח הוא מזה "שאין אמר (אחר?) ותהי עליו שום אמירה כמו ויבוא אלקים אל בלעם בלילה ויאמר לו וכו' למדנו שאין ותהי עליו רוח אלקים בעבור שום אמירה", אי"מ, שהרי לפועל אמר גם בפעם הזאת דברי נבואה וכו' (ובמילא גם אם אי"ז כוונת הכתוב קשה קושייתו: במה נשתנו דברי נבואה אלו שלא נצרכה לזה אמירה מקודם) — ומוכרח לומר שאין זה בדוקא שצ"ל אמירה קודם, או שאין מוכרח לכתוב זה בכל פעם, (וכדמוכח מזה שגם אח"כ אמר דברי נבואה, וגם שם אין מפורש שום אמירה לפנ"ז), אף שפשוט שהי' צריך לחול עליו רוח הנבואה לומר דברים אלו. וא"כ הו"ל לפרש שזהו כוונת הכתוב.

וכן מה שכתב הש"ח שההכרח הוא מזה ש"לא מפרש אחריו מאי נבואה אלא מספר

ופרש"י: "עלה בלבו שלא לקללם" — והנהגה זו היתה נראית ב("שוכן") אופן חניית ישראל לשבטיו, לכן מפרש רש"י ש"ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין", שזה מורה שהיו נזהרין ביותר בענין ה"יחסין (שהרי התיחסותם על כל שבט ושבט הי' (כמבואר בפרש"י [15]) ע"י ש"הביאו ספרי יחוסיהם ועדי חזקת לידתם וכו'"), שזה מורה על מעלתם הנפלאה במידת הצניעות [16]. וכיון ש־ראה בלעם מעלה זו נתפעל ביותר עד ש"עלה בלבו שלא לקללם".

אבל לפי"ז הרי הי' צ"ל כתוב "וירא את ישראל שוכן לשבטים", דמשמע שאין השבטים מעורבין יחד; ומאחר שדייק הכתוב לומר "שוכן לשבטיו", ה"ז הוכחה [17] שראה עוד [18] ענין נעלה — המתבטא ב"לשבטיו" בכל שבט ושבט בפ"ע ניכר שזהו שבט ישראל — ומפרש רש"י שגם "ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו" [19]. ומובן שגם ראיית מעלה זו גרמה ש"עלה בלבו שלא לקללם".

ג. ומתאים להקדמה מבאר רש"י המשך הכתובים, שכשבא בלעם אחרי

בשבחן של ישראל" אי"מ כלל, שהרי כו"כ דברי נבואה אמר: פי' הב' בפרש"י עה"פ מה טובו וגו'; בפרש"י עה"פ ד"ט].

ופי' תיבות "רוח אלקים" כבר פירשו המפרשים שהכוונה בזה שנתהפכה רוחו ומחשבתו להיות מתאים לרצונו ורוחו של אלקים. וראה לעיל ע' 51. ולהעיר מפרש"י פנחס כו, טז.

ועד"ז מובן למה אין מפרש כמ"ש בזוהר * (ח"ג ריא, ב) ש"ותהי עליו רוח אלקים" קאי על בנ"י, היינו שאז שרתה השכינה על בנ"י, כי כנ"ל בפשוטו של מקרא אי"מ השייכות: איך תגרום ראיית בלעם שתשרה השכינה על בנ"י. ואין לומר (כמ"ש באוה"ח על הכתוב) שכוונת הכתוב "וירא גו' ותהי עליו רוח אלקים", שראה שהשכינה שורה (בכלל) על בנ"י, כי אין הלשון "ותהי" משמע כן.

15) במדבר א, יח.

16) וזהו טעם הוספת רש"י "ואינן מעורבין" — שלכאורה תיבות אלו מיותרות — אלא שרוצה להדגיש בזה המעלה שבכל שבט ושבט שוכן בפ"ע, שזה מורה שה־צניעות היא במעלה נפלאה: "ואינן מעו־רבין".

---

*) "כן נראה שהוא דעת התוס' בב"ב דף ס ע"א ע"ש ודו"ק היטב" (ניצוצי אורות שם. וכ"ה במהרש"א בב"ב שם). וכן נראה דעת הרי"ף והרא"ש שם — ועפ"ז מתורצת קושיית הדברי דוד להט"ז (עה"פ) על התוס'.

17) במשכיל לדוד כתב ש"שכן" משמע שכל יחיד ויחיד שוכן לבדו, ו"לשבטיו" משמע שרק כל שבט הי' בפ"ע, אבל בני השבט מעורבין, ולכן מפרש רש"י ב' הענינים — אבל אי"מ: דהרי על כללות העם ("ישראל") מתאים לכתוב בלשון יחיד, כמבואר כ"פ בפרש"י. וראה פי' הרי"ף בעין יעקב לב"ב שם.

וכן מ"ש שכוונת רש"י במעלת הענין ש"כל שבט ושבט שוכן לעצמו" היא, שבלא הקדמה זו אין מעלה מיוחדת בזה "שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה", כי אולי זהו מפני חשש עין הרע, אבל מכיון שכל שבט הי' בפ"ע, הרי במילא הי' גם שבט יוסף בפ"ע, ובנוגע אליו אפ"ל שזהו מפני ע"ה שהרי "אין עין הרע שולטת בהם" (פרש"י ויחי מח, טז), ובמילא מוכרח לומר שזהו משום צניעות — אי"מ כלל, כי שבט יוסף מאן דכר שמי' בפרש"י כאן!

18) ובפרט לפי מ"ש בדפוס ראשון: "וראה שאין פתחיהן כו'" (בוא"ו).

19) ע"פ המבואר בפנים מובן ג"כ הא דאינו מסיים מעין הפתיחה "שלא יציצו זה לזה" או כיו"ב —

כי הדיוק כאן אף שזהו חברו, מאותו השבט.

כן לדבר טוב על ישראל, הוא מפרש (לאחרי הפתיחה „נאם בלעם בנו בעור וגו' וגלוי עינים") הטעם למה אינו מקללם — מצד ב' המעלות הנ"ל: „מה טובו אהליך יעקב" — האופן שעומדים האהלים של בנ"י, ו„משכנותיך ישראל" — אופן חניית השבטים. ולכן אמר „מה טובו גו'", ש(בפשוטו של מקרא) אין זה לשון של ברכה או של דברי נביאות וכיו"ב, כ"א ביטוי של התפעלות מעניינים טובים, הנותן טעם למה אינו מקללם, ואדרבא מדבר בשבחם ומברכם.

וזהו שפרש"י „מה טובו אהליך — על שראה פתחיהם שאינן מכוונין זה מול זה. משכנותיך — חניותיך" (ולא כרגיל — משכן ודירה) — המעלה השני' הנ"ל, אופן חניית (ש„כל שבט ושבט שוכן לעצמו"), ובהתאם לה־ מפורש לעיל*[19]: „וחנו בנ"י איש על מחנהו וגו'". וכיון שאי"ז פי' הרגיל, מוסיף רש"י ראי' לפירושו „כתרגומו" — שהתרגום מפרש כן „בית[20] מישכ־ ריך", שזהו תירגומו של „חניו" בכ"מ.

אמנם, לפי' זה (הראשון שבפרש"י) קשה:

א) לא מצינו לו חבר במקרא ש־ „משכן" פי' חניו', כנ"ל.

ב) חניית השבטים — כלל וגם קודם בזמן, ואח"כ בא הפרט חנית האהלים דכל שבט — ואם כן הו"ל להק־ דים בקרא משכנותיך לאוהליך (שזהו גם הטעם*[20] להסדר בפרש"י, שהקדים לפרש כעיקר את הענין ש„כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין" ואח"כ — „ראה שאין פתחיהם וכו'").

ג) זה ש„כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין" הוא הענין העיקרי (שהרי הוא נוגע ל„חזקת לידתם (של) כל אחד ואחד") וגדלה מעלתו בהרבה על ההנהגה באופן „שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה", הבא למנוע רק „שלא יציץ לתוך אהל חבירו", וא"כ גם מטעם זה הי' צ"ל סדרן בכתוב זה הפוך: „מה טובו משכנותיך ישראל (ואח"כ) אהליך יעקב"; כי עם היות ש„מה טובו" קאי על שניהם בכ"ז מסתבר כי פרט הסמוך ל„מה טובו" הוא ה„טוב" יותר.

ד) עפ"ז „מה טובו גו'" — אין בזה ענין דנבואה וא"כ הול"ל קודם הכתוב נאום שומע אמרי גו' (אף שבדוחק י"ל שרוצה לסיים הענין ד־ מעלות עצמו).

לכן מביא רש"י פי' שני ושגם קאי בנבואה לעתיד: „מה טובו אהל שילה ובית עולמים בישובן" — כי מובן בפשטות שיש בהמקדשות „טוב" מיו־ חד. ומכיון שכתוב הלשון „אהל" הר"ז מורה שהכוונה לאהל שילה; אמנם הרי כתוב בלשון רבים („אהליך"), מוכח שכולל עוד דבר שבתוכנו („מקדש") הוא דומה לאהל שילה, והיינו „בית עולמים".

„משכנותיך ישראל" — גם בזה המכוון לאהל שילה ובית העולמים, אלא שהנידון הוא בזמן חורבנם, ולכן

---

*19) כמדבר א, נב.

20) „בית" זה אין פי' בית (דירה), כ"א ע"ד „בית ישימון" (תרגום חוקת כא, כ).

*20) וגם מובן בפשטות שכשראה בלעם את מחנה בנ"י ראה מתחלה הענינים ה־ כלליים יותר (סדר חניית השבטים) ואח"כ הענינים הפרטים (אופן עמידת האהלים).

תוארם "משכנותיך" (מלשון משכון).

ד. והנה אף שמעצמו מובן ה"טוב" שבאהל שילה ובית עולמים (הן ב־קיומם והן בחורבנן (שהרי אז הרי הן "משכון עליכם")), מ"מ הרי נתבאר לעיל שכתוב זה, המתחיל בלשון "מה טובו וגו'", הוא כעין נתינת טעם למה אין מקללם, ובמילא מוכרח לומר שהוא הדבר גם לפי פי' זה השני — שה"טוב" שנתכוין בלעם באמירת ענין זה, הוא גם טעם למה אין מקללם; ולכן מוסיף רש"י "שמקריבין בהן קר־בנות לכפר עליכם" וגם "וחורבנן כפרה על הנפשות". והביאור:

ההכנה דבלעם ובהתחלה דכל ענין זה הייתה "ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים"[21] פרש"י: "אוכיר עונותיהם, והקללה על הזכרת עונו־תיהם תחול", ולכן אח"כ כשברכם — מוכרח הי' לבאר שא"א שתחול ה־קללה על הזכרת עוונותיהם, ועכצ"ל ש"מה טובו אוהליך" — מעלתו — פי' "שמקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם" — עוונותיהם מתכפרים.

אבל עדיין אין זה מספיק: א) ה"ז רק בזמן שביהמ"ק קיים, ב) גם אז הרי הקרבנות מכפרים רק על השוגג באיסור כרת[22], או על המזיד באיסור עשה[23] או לאוין שונים[24], אבל על המזיד באיסור כרת ומיתת ב"ד וכו', אין הקרבנות מכפרים — וא"כ הרי אפשר שתחול הקללה על עוונותיהם אלו?

ולכן מוסיף רש"י: "וחורבנן כפרה על הנפשות", מתאים לפירושו[25] "ה־חטאים האלו בנפשותם, שנעשו פוש־עים בנפשותם שנחלקו על הקב"ה" — תכלית הפשיעה. כן י"ל שכוונתו (עכ"פ לרמז): כפרה על הנפשות, מ"נפש כי תחטא בשגגה"[26], ועד "ה־נפש אשר תעשה ביד רמה גו'"[27].

ומביא ראי' ש"חורבנן כפרה על הנפשות" שנאמר "כלה ה' את חמתו", כלומר, שע"י "ויצת אש בציון", חורבן ביהמ"ק, כלתה "חמתו" של הקב"ה שהיא בגלל עוונותיהן של ישראל — הרי שנתכפרו ע"י החורבן כל העוונות גם הכי חמורות ושבעבר ג"כ — דאל"כ הרי עדיין נשארה "חמתו" של הקב"ה על עוונות אלו.

ומובן עפי"ז[28] למה חוזר רש"י עוה"פ התיבות "מה טובו אהליך" — בכדי להדגיש שדברי בלעם אלה הן הקדמה וטעם על שאא"פ שתחול ה־קללה — וזה מכריח שה"טוב" של "אהליך" ו"משכנותיך" הוא בזה "ש־מקריבין בהן קרבנות לכפר עליכם", וגם ש"חורבנן כפרה על הנפשות".

ועפ"ז מובן ג"כ שאין מקום לכתוב ענין זה בפ' פקודי, כי הכתוב שם בא רק לרמז לב' המקדשות כענין בפ"ע, ואין נוגע שם לפרש במה היא

---

21) פרשתנו כד, א.
22) ויקרא ד, ב ובפרש"י.
23) פרש"י שם א, ד.
24) ויקרא ה, כא. כה. ועוד.
25) קרח יז, ג.
26) ויקרא ד, ב.
27) שלח טו, ל.
28) והא דחוזר עוה"פ גם תיבת "או־הליך" (לפי רוב הדפוסים — ראה לעיל הערה 8) כי בזה מדגיש טעם נחיצות פי' ב', דלפי' הא' הי' צריך לכתוב "מה טובו משכנותיך" תחלה ואח"כ "(מה טובו וגו') אוהליך".

מעלתם וכו', משא"כ כאן כנ"ל.

ה. אבל גם לפי' זה קשה:

א) דוחק לומר שה"בית־עולמים" (קבוע) ייקרא בכתוב בשם "אהל" (עראי) [29].

ב) נתבאר [30] בביאור הפרש"י הנ"ל בר"פ פקודי שהטעם למה אין רש"י מפרש שם ש"המשכן משכן" קאי על משכן שילה ועל ביהמ"ק (כ"א על ב' המקדשות), לפי שעל משכן שילה לא יתכן הלשון "משכון": משכון הוא דבר הניטל מהלווה באופן עראי וזמני עד שיפרע החוב שאז חוזר המשכון לבעליו, וזה שייך לומר רק בנוגע לב' המקדשות (שבביהמ"ק השני הוחזר ביהמ"ק הא'), כי אף שאינם דומים זל"ז בכל פרטיהם [31], מ"מ שווים הם בנקודתם העיקרית, ששניהם "בית" ל־הקב"ה; משא"כ משכן שילה הוא רק דירת עראי — וא"כ איך אפ"ל ש"משכנותיך" קאי כאן גם על משכן שילה בחורבנו להיותו "משכון"? (ולפי' זה ש"משכנותיך" היינו "אהליך" (אלא כפי שהם בחורבנן), הרי בע"כ צ"ל שכלול בהם משכן שילה — משא"כ בפ' פקודי שמפני קושיא הנ"ל מפר־שים שהכתוב לא קאי על שילה) [32].

לכן מוכרח רש"י לפרש גם הפי' הראשון, ואדרבא, הפי' הראשון הוא הקרוב יותר לפשוטו של מקרא (ולכן הוא הראשון, העיקרי) — כי לפי' הא' הקושי הוא בסדר הכתוב (וי"ל סרס המקרא ודרשהו [33]), משא"כ לפי' הב', שקשה בתוכן הפי' של הפסוק, כנ"ל.

ו. ההוראה מפרש"י הנ"ל:

מתוכן פירושו נראה גודל ענין ה־צניעות, שאף זה "שאין פתחיהם מכוו־נין זה כנגד זה" שלכאורה אינו ענין עיקרי בצניעות, שהרי תכליתו הוא רק "שלא יציץ לתוך אהל חבירו", הנה גם דבר זה בכחו לפעול שאפילו בלעם הרשע, "עלה בלבו שלא לק־ללם", ועד שברכם: כנחלים נטיו גו'.

ההוראה מזה: אל יאמר אדם, שב־דבר גדול ועיקרי בצניעות — כעין זה ש"כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין" — יהי' נזהר, אבל בפרט קל ביותר אין מן ההכרח לדקדק כ"כ: — כי עליו לדעת שגם פרט זה הוא

---

29) כקושיית הר"ע מברטנורא עה"פ. וא' מהקושיות במשכיל לדוד. אבל מ"ש עוד שעל פי' הב' קשה איך מזכיר החורבן בתוך הברכות, הרי כנ"ל אי"ז חלק מה־ברכות, כ"א חלק מהטעם למה אין על מה שתחול הקללה.

עד"ז מובן שאין לומר כמו שכתב שלפי' הא' קשה, דמוכח שהכתובים איירי בנבואה דלעתיד, ואין ענין זה נבואה (לפי' הא'). וגם; משמעות הכתובים שהם ברכות, וענין זה אינו ברכה כי"א הזכרת צדקתם — כי כנ"ל הרי פסוק זה הוא רק כעין הקדמה ופעם להנאמר אח"כ. וקושיתו השני' אי"מ מפני עוד טעם: הרי גם לפי' הב' אי"ן ברכה כ"א הזכרת טובתם (אף שבדוחק י"ל שכוונתו היתה לברך את ישראל שיהי' להם המשכן שילה ובית עולמים).

30) בלקו"ש חי"א ע' 177 ואילך.

31) ראה פרש"י נח ט, כז. תצוה כח, ל.

32) ראה בארוכה לקו"ש הנ"ל.

33) כפרש"י ושמביאו ראשון — פנחס כה, ב (משא"כ לדעה הב' שם), אלא שדוחק הוא קצת ע"ד הפשט (וכ־אמרו "ודרשהו") ולכן לא פי' כן רש"י בבהעלתך (ט, ו) — כיון דפשוט לומר שאהרן הי' בביהמ"ד, משא"כ נשיאים וכל העדה שבפנחס.

ענין עיקרי, עד שבכחו להפוך כל ענין בלתי רצוי מן הקצה אל הקצה.

ועדיין מקום לפיתוי היצר: בד"א בנוגע להנהגה קבועה, אבל כשהנידון בהנהגה עראית[34] אין מן החובה לדקדק כ"כ בצניעות ובקלות כבחמורות —

גם בזה באה ההוראה: "ראה פתחיהם שאינן מכווינין זה מול זה" — גם בהיותם באוהלים, "אהליך יעקב", אפילו ב"אהל" עראי נוגע זהירות וצניעות כזו.

ולאידך גיסא: כשנזהרים בזה, ה־הנהגה היא באופן של "מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" אזי ויהפוך ה"א לך גו'[35] וכפרש"י בפסוק הסמוך: הי' בלבו כו' וכשהפך המקום את פיו ברכם כו' ועד להיעוד דמשכן הטוב בשלימות — שיחזיר הקב"ה את המשכון — בית עולמים, ש"משכון" מורה שגם בעת החורבן ה"ה קיים — וכשתוגמר הכפרה ירד ויתגלה", ולעד ולעולמי עולמים.

(משיחת ש"פ בלק, תש"ל)

---

34) וכאן המקום להדגיש כי' הענין שהזמ"ג: אותם "המקילים" בכמה עניני צניעות בקיץ, ובפרט — כשנמצאים בדירת עראי מחוץ לעיר. ומהם האומרים: אחטא ואשוב — כאשר אשוב העירה.

ונוגע להנהגת אנשים ג"כ, וכי' פרט — לנשים, שהרי כאו"א מהן נקראת "עקרת הבית". ויש לחאריך. ואכ"מ.

35) תצא כג, ו.

36) ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ר"ה ל, סע"א. תוס' שבועות טו, רע"ב. והוא ע"פ תנחומא ס"פ פקודי. זח"א כח, א. זח"ב נט, סע"א. קח, סע"א. זח"ג רכא, א. ילקוט תהלים תתמח בסופו.

אבל כרמב"ם הל' מלכים (רפי"א ובסופו) שמשיח יבנה ביהמ"ק. והוא ע"פ ירושלמי* מגילה פ"א הי"א. ויק"ר פ"ט, ו. וראה ג"כ ירוש' פסחים פ"ט ה"א. (וכ"ה כתוספתא פסחים פ"ח ה"ב). ולכאורה מוכרח הוא מהא דרצו לבנות ביהמ"ק בימי ר"י בן חנניא (ב"ר ספס"ד).

וי"ל לתוך בין ב' מחו"ל הנ"ל — ע"פ סוגיית סנה' (צח, סע"א) ביישוב כתרי־בים — דלא זכו (כמו בימי ריב"ח) נבנה ע"י בנ"א, זכו — ע"י הקב"ה.

ועד"ז י"ל בב' מחו"ל דאין בין עוה"ז לימוה"מ כו' (ברכות לד, ב). והרמב"ם לשיטתי'. ואכ"מ.

*) ומש"כ בירושלמי ברכות (פ"ד ה"ג) "ובאש אתה עתיד לבנותה" ובתנחומא נח, יא ועוד — מדבר בירושלים.